

ANNOTATIUNI despre tíera Hatiegului.

(Urmare.)

VI. Biserica romana din Densus.

Eara de asupra Rechitovei pe culmea dealului fatia cu pareulu Macicasiului se vedu alte chilii a parintiloru, carele ca unu locu de adapostu de nópte intra Monastirea Silivasiului si a Negoiiului sau claditu.

Cumu si candu sau pustiitu Monastirea Negoiiu au remasu povéste între Rechitovéni asia:

Cumca in Rechitova au fostu o Dómna „Csermenyoie“ si aceasta au avutu doi feciori, deci ca sesi latiesca possessiunea sau hotaritu ca pe parintele de la Monastire cu maiestrie se lu omóre, si sciindulu dusu pe sate de a cersi, si ca totu de auna se abate pe la curtea ei, iau gatitu pe candu se va întorce o pogace inveninata, carea i o au si datu, ca se si alinedie fomea cu densa, inse parintele multiemindu o au bagatu in traista, si sau dusu la Monastire fara a gusta din trinsa, intraceea feciorii Domnei era la venatu si abatunduse la Monastire au cerutu ceva de mancare de la parintele, densulu au scosu pogacea de la dulce mama loru facuta, si li o au datu; acestia dupa mancare semtinduse reu au pornitu catra casa, si unulu au muritu pe cale, eara cea laltu daca au sositu a casa si au spusu intemplantia, apoi au muritu.

Asia mama catranita pentru perderea filoruu sei, tiind fapta taina, au redicatu omenii sei pe Monastire si parintele, pe carele ilu numescu si? Santu, au scapatu, eara Monastirea o au derimatu si bunulu Monastirei lau cuprinsu.

Ci venindu la cunoscintia publica fapta Dnei

Csermenyoie, densa au fostu silita a parasi Rechitova, si curtile ei sau pustiitu, a carora ruine si astadi se vedu

Spre luminarea acesteia intemplari doue vinu de insemnatu:

a) Cumca comunitatea Boitia se lauda, ca besericutia loru este cladita din remasitiile lemnloru acesteia Monastire si locasiuri derimate.

b) Cumca Rechitovenii arata, ca pétra ce é in fruntea zidului bisericeii loru aru fi pétra de la capulu unuia din acei feciori a Dnei Csermenyoie, carea are acestu inscrisu cu litere mari taiétu:

O

Mors

Quam amara est memoria

Tua

Hic jacet generosus

Dnus Sigismundus

Csermeny de Reketye

Falva obiit die

2. Iannarii Anno

1693 vitae suae 63.

Inse mié mi se véde ca acesta ar' fi tatalu acellora, si asia intemplantia decadentia Monastirei totu atunci pe la finitul seclului a 17. se póte computa.

Din diosu de satulu Rechitova pe o delma ovala se redica unu turnu patratu cladire antica de 6° la una lature, si inaltu earasi de 6°, acesta are zidulu grosu si se cunoscu trii renduri de despartituri, si urmele acoperisiului —; acesta e incungiuratu cu vally adencu si duce la densulu o cale sierpuitóre si lata; spunu batranii, ca acestu turnu sau folositu si de Turci, si acolo siedea unu Vamesiu carele aduna darea — si atunci era si unu podu preste pareulu Rechitovii inaltu si lungu claditu de pétra spre inlesnirea comunicatiunii.

Acestu turnu si de é într'unu fundu de vale

intre dealuri totusi se véde multu locu pe valea Hatiegului, si cale de 3. milliare pana la turnulu ce se afla la Crivadia satu de catra Vulcanu.

De la Rechitova la vale loculu celu mai insemnatu este satulu „Tuscea“.

Celu ce au lesu in Pliiniu V, 6, carele au vietuitu pe tempulu lui Traianu, unde insusi descrie villa sua Tuscica, carea departata de mare jace sub polele Muntelui Apenninu in loculu celu mai sanetosu — si va veni pe valea Hatiegului, si ne bagandu sama ca la spatele lui este au nu este mare, va privi spre Tuscea nostra, va dice cumca ce sau aratatu acolo in „Mare“ aici se véde in „Micu“.

Tuscea jace la polele Munticelului Silivasiului si de asupra sa are vii fructifere, eara intru sine si pe margini e gramaditu cu totu felulu de pomi, si ori de care lature stai si privesci afara de m. n. Tuscea sta redicata preste celea lalte sate a poleloru siesului, si candu te apropii catra Tuscea ti se pare ca mergi oblu, inse numai te vedi ca esci pe locu inaltiatu redicatu.

Din vechime sau pastratu in Tuscea la beserica ca pedestalu a mései Sante acestu inscristu in marmore cu ramuri duplicate incungiuratu

IOVI. OM. IVNO

NI. REGINAE. MI

NERVAE. OMNI

BVS DIS IMMOR

R e taiétu mai micu.

TALIBVS

Q. AXIVS AELIA

NVS. VE. PROC.

AVG ET AELIA

ROMANA EIVS

IONI

NB. Seivert aceasta scrisore o arata gresita — si in locu de AVG. pune AVR.

Q. Axius Aelianus au fostu sub Imperatulu Traianu dupa desculecarea coloniiloru celu din taiu „Proconsulu Augustus“.

Totu aici in Tuscea la curia unde siede D. Kis Pali de asupra usii portii pe pétra este acestu inscristu:

D. M.

ANTONIA. SISIATA. VIX. AN. LX.

C. IVLIVS RVSTICIVS. VIX. AN. XL.

ANTONIA PROTOGENIA. V. A. XXVII

C. IVL. RVSTICVS. MATRI. FRATRI.

ET CONIVGI KARISSIMIS.

Dupa cursulu tempuriloru Tuscia in seclii precedenti sau socotitu ca locu de tergu, anca si acumu stau in ruinele sala curtile lui Petru de Tuscea, sub carele era bolte cu celea debuintioase provediute — spre indestularea lipseloru tirgovetilor.

Este de insemnatu si aceea, cumca intre cartile besericeii Tuscea se afla si S. Pravila, in carea „ad calcem“ e scrisu „Anno 1674. die vero 13. Aprilis emit hanc Sacram Scripturam Pavel Munyan alias Pap*) de Tustya et Transsilvaniae Graeci Ritus Unitorum (sic) Archidiaconus et Sedis Episcopatui (sic) praeses“.

De la Tuscea vine calea la Farcadinu de susu, aici la beserica se pastreadia urmatoriulu inscristu monumentale in marmore:

D. M.

FLAVIO

FORTVNA

TO AVG CON

LX. DEC VII

COLL FABR.

In Farcadinu de diosu la curia Mar. D. fostu comite supremu Vasilie Nopcea, inaintea graduriloru este una claditura, carea in fatia é ca unu paréte ceva la midilocu mai redicata si la capete cu doue aripi, finite in unghiuri, aceasta in dosulu ei sustine impletura de pamentu spre a puté ajunge caretele langa gradurile curiei; eara in fatia claditur'a e unu „Quodlibet“ compusu numai de monumente si fragmente Romane culése de la Sarmizagetsusa.

Acéstea in serie de catra apusu spre resaritu cuprindu in sine urmatórele inscriste:

I)

D. M.

L. ANT. RV

II VIRAL

SARM

VIX AN

L. ANTON

CVS EO

ET RVFV

FINVS

CO

FILI ET

II)

D. M.

M. AVR. ONE

SIMO

*) Manu propria.

CARPION
AVG. LIB. TABVL
FILIO

II M. VLP. GEM.
PRAEF. CON. II
Q Q II VIR Q
DEC. CO . . . .
ORDO COLO
IPSIV

IV) unu frustu de pétra cu acestea litere mari
EOPRA

V) M. COMIN. M. F.
PAP. QVINTO
PONTIF. COL. SAR.
ET PRAEF Q Q PRO
ANTONINO. IMP.
PATR. COLL. FAB. EQP.
ORDO COL. OB MER
IPSIVS

VI) D. M.
PAP QVINTILLAE I este preste T si
VIX ANN III AE e insculptu mai
MENSIBVS XI micu.
DIEBVS VII
PAP. QVINTINVS
FILIAE

VII) I M.
AVRELIAE VICTORIAE
INCOMPARABILI FEMINAE
FORTVNATVS . . LIB
ADIVT. TABVL . . . .
CONIVG HARISSIMAE
H. M. H. N. S.

La aceasta pétra monumentală de marmore unde se vedu trasurile umbratile e pétra pocnita — altmintrea de doue laturi taietura porumbiloru radimati pe ramuri — si florile cu frundie suntu taietura aleasa, eara de doue laturi din colo de flori apare de fie care lature cate unu geniu, inse numai de a dreapta au remasu din sfasietura petrii picioarele cu midilocu unuia din acei genii.

VIII) D. M.
AVRELIAE RESPECTATAE
RARISSIM. FEMINA
HERCVLANVS AVG. G.
N. N. VERN
ADIVT TABVL CONIVG

I este de asupra lui N impreunatu cu piciorulu lui celu dinainte.

IX) Q. IANVARIO Q. F.
COLL INARVFO . .
TAVIO FLAMINI
QQ. PRIM PRO IMP.
ORDO COL. VLP. TRAI
DACIC. SARMIZEG

X) DEAE NEMESI
REGIN
CORNEL. CORNELIAN'S
DEFENS LECTICAR
ET IVLIA BESSA
CONIVX EIUS
EX VOTO POSVER

XI) MARC. AVG.
COL. SARMIZ
HERES. CONIVGI E este impreunatu
PHISSIMAE (o inima) cu H.
FECIT

XII) P. FVRIO
SATVRNIN
LEG. AVG. PR. PP
COS
COL. DAC.
SARMIZ

XIII) D. M.
ALLIANO AVG N SER
VERN. VIX. AN. VI. M. IX
DIEB XXII
CONSTANTIANVS
AVG. LIB. ADIVT TAB. VL.
PATER

Totu intru acestu frontispitiu se afla claditi, in capetulu de catra apusu alu aripei unu leu pe unu vitielu cu gur'a prindiendulu de verfulu capului, si cu picioarele standu pe siélele lui; — suntu apoi camu in asemenca departare pe de asupra cladirei ciuci barbati de marmore statue naturale inse fara capete, din carii alu doilee e invescutu in ornatu militariu si se radima cu mana stenga pe unu capu de vulture, eara cei patru suntu in haine lungi redicate pe mana stenga; — mai suntu aici mai multe figuri de capete de animale, si luna noua cu capu de femeie in rota ei, si alte fragmente de figuri preintre petriile monumentale susu memoratei cladiri; apoi la capetulu cela laltu in aripa de catra resaritu earasi este unu leu.

In dreptulu Farcadinului de susu preste ap'a Hatiegului, mai susu de podulu trecatoriu au fostu

in vechime o zidire, carea si de nu apare a fi fostu vre o citadela, au fostu totusi dupa calitatea pamentului unde e asediata, póte o fabrica de óle mari pentru topirea aurului — la vecinele baii — intrebuintiate.

Eara la satulu „Gauricea“ din susu de Farcadinu suntu mai multe fundamente de cladiri, si frenturi de tigle antice — fara se aiba pusetiune de cetate.

Acumu se luamu linia drumului carea o amu vediutu la „Balturii“ in dreptulu Densusului, si pogorendu pe densa prin Tuscea, si Farcadinu, se esimu pe aceasta din Farcadinu de diosu, unde earasi se cunosce, si putinu mai in diosu de satu se împarte in doue ramuri, unulu trage oblu catra Hatiegu si altulu curmedisiu pe costa se inaltia la dealu, si pogora catra Silivasiu de diosu si de aci mai de parte.

Preste midiloculu acestoru doue linii de drumu se pogora pareulu Craguisiului, carele se incépe din midiloculu rupturilor a munticelului ce se inaltia de asupra satului Craguisiu si se infatiosiadia catra sóre ca unu sinu in forma lunei noue, acestu pereu desparte territoriulu Hatiegului de alu Farcadinului, si intre despartitura drumurilor si între sine formeadia unu triunghiu ca de 1500 pasi locu mai redicatu de la siesulu apei; acesta triunghiu preste totu este preseratu cu frenturi de óle mari si de cladiri din carele este mai insemnata una tarie cladita in cotulu celu mai esitu alu triunghiului acestuia catra siesulu apei de 12° in lungu si de 6° in latu.

Eara dungile cósteloru dealului — de la drumu Silivasiului in susu, cate suntu de catra apusu de la pareu, si cate suntu pe pareu de asupra satului Craguisiu spre apusu suntu pline de urme de fontani de auru, asiderea peptulu alviei pareului in marginea territoriului Hatiegului e totu ingropitu, eara nasipulu pareului e invaluitu in auru, si baiésii, n. b. Tiganii de prin locuri departate, candu audu ca au essundatu pereulu vinu aici si între pulverea cea aleasa cu bucurie de multe ori afla si grane mai mari de auru; afla si de ceea parte a munticelului de catra Valióra pe pareu auru, inse in cantitate mai mica; de aci se cunosce cumca munticelulu de asupra Farcadinului si a Tuscei inaltiatu, este invescutu cu aur, pe carele stramosii nostri lau sciutu folosi spre accrescerea avutiiloru si a indemanariloru sale, eara stranepotii acumu la pólele lui mai alesu preste memoratulu triunghiu

semana cucurudiu si grau, si daca acéstea nusi dau fruptulu seu, se nita intristati si nu se sciú ajuta ca se misce batar nasipulu pareului, ca se le dée „Manna cereasca“ spre ajutorarea lipseloru sale; „siedu pe aur“ si moru de fome“; candu stremosii nostri, si alte natiuni astadi dentru auru facu tóte „ad quid non mortalia pectora cogit auri sacra fames“.

Eara preste dealu la Silivasiuri se memoreadia, cumca au mai essistatu in vechime unu satu Silivasiu dein midilócu numitu — urmele lui se cunoscu din susu de Silivasiulu de diosu.

Silivasiulu de susu é vrednicu de aducere a minte nu numái pentru vestita S. Monastire Pristopu, dar mai cu sama pentru aceea fiindca e vatra si trupina mai multoru familii nobile din patria — carele au a sua origine din vechime.

Aici este si una beserica unita cladita de pétra la a. 1665, precumu se cunosce din inscristulu de pe pétra ce se afla de asupra usii besericei barbatiloru, carele é in limba magiara cu litere mari si suna asia:

Viseltetvén kegyes Isten jószágától
'S it le telepedet nép lelki javától
Ez ház építetik Szilvási Bálintul
'S Társa Csonokosi Susana Asszonytól
Ez végre hogy it is Isten Dicsósége
Terjedvén többüllyen az hivek serege
'S kik az Sz. életrül el tértenek messze
Ezeket teritese az Isten beszéde
Melyért mindeneknél szép emlékezetben
Itt is az kösségnél lesznek dicséretben
Isten előtt pedig holtig kedveségben
Azután örökre tarto Dicsóségben.

An. Dni 1665 Sz. Iván Haváben.“

Eara drumulu ce duce catra Hatiegu putinu mai in susu de cumu é capetulu orasiului de acumu pe costa siesului asia numitu „Siesulu mare“ se redica sierpuindu la citadela Hatiegului

Aceasta este in cornulu siesului mare celu de catra resaritulu de eara, cu linia zidului de catra m. d. oblu pe muchea dalmii asediata fatia cu cintirimulu neunitiloru, si é una cladire patrata de 24 orgii la unu latu, si in tempii decadentiei sala sau folositu de magazinu precumu au remasu in tradi-tiunea celoru ce viiadia. — (Va urma.)

KORONA C. STEFANŢ D'IN ŢNГАРГА.

Акѣт, дѣтъче с'а афлат корона С. Стефан, шѣ дѣтъче прѣн ачест евенешѣнт се фѣче сервѣторѣ таре дѣн Ѣнгарѣа шѣ Вѣна, кредет а нѣ фѣ лѣврѣ фѣрѣ де фолос а да зн че ѣсторѣк асѣпра ориѣнеѣ ачелешѣнѣ.

Ачѣстѣ коронѣ сѣе пѣрѣ ла а л 10. секлѣ а л ерѣѣ крестѣне. И а. 997 тѣрѣнд Гѣѣса а л патрѣле, дѣче а л Ѣнгарѣлор, дѣпѣ дѣнтрѣреа лор ѣн Панонѣа, авѣ сѣчесор не фѣѣла сѣѣ Стефан, кареле кѣ тѣте кѣ ера тѣнерѣл, п'авѣ маѣ таре дор декѣт сѣ вѣдѣ тѣтѣ Цѣра дѣнтрѣсѣ ла крестѣнѣтате; шѣ пѣнтрѣка ачѣста с'о довѣндѣскѣ, фѣче паче кѣ тоѣ вѣчѣнѣ сѣѣ: шѣ кѣносѣкѣнд кѣ пѣчѣ зн рѣтѣ нѣ се ставѣрѣште фѣрѣ де рѣлѣѣѣне шѣ дрѣнтате, ел се арѣтѣ зѣланѣѣѣм пѣнтрѣ амѣндѣѣе.

Ма сѣвѣдѣнѣ сѣѣ, чѣѣче адопѣрѣ дѣнкѣ зѣѣ шѣнѣчѣнопѣ, се рѣвеларѣ, жѣфѣнд чѣгѣдѣ шѣ сатѣ, шѣ фѣкѣнд прадѣ ѣн крестѣнѣ. Атѣнѣ Стефан шѣ адѣнѣ ошѣѣле, шѣ фѣѣнд прѣчѣдѣт де флатрѣре лѣѣ Сѣн-Мѣрѣтѣн, шѣ Сѣн-Ѣндрѣс, плѣкѣ ѣнконтра рѣвеллор, карѣѣ ста ла оскѣдѣнеа Вѣсѣрѣѣлѣлѣ, шѣѣ вѣнѣсѣ депѣнѣ. Воѣос пѣнтрѣ ачѣстѣ вѣнтрѣрѣѣ, шѣ аскрѣѣндѣо кѣ тогѣл аѣжѣторѣлѣлѣ черѣск, аколо ѣн локѣл вѣгѣлѣѣѣ фѣндѣ о тѣпѣстѣрѣ таре, каре о дѣдѣкѣ лѣѣ Сѣн-Мѣрѣтѣн. Шѣѣ пѣнѣ де зѣл шѣ де еперѣндѣ. дѣн ачѣа ѣрѣ ѣнѣнѣтѣ жѣпѣле Дѣче нѣ кѣѣгѣга декѣт а пропѣгарѣ дѣн Ѣнгарѣа рѣлѣѣѣнеа крестѣнѣ. Шѣѣ пѣнтрѣка сѣѣ трагѣ асѣпрѣнѣѣ вѣнѣкѣвѣнѣтѣрѣлѣе черѣшѣѣ, фѣчѣа тарѣ елѣмосѣне шѣ адеѣсѣорѣ дѣл вѣдеаѣ ла прѣгѣлѣ вѣсѣрѣчѣѣ прѣстерѣнѣндѣсѣ шѣ пѣлѣнѣнд. Трѣтѣѣсѣ прѣтѣнѣнде а черѣка аносѣтолѣ зѣланѣдѣ; шѣ ѣндатѣ алерѣгарѣ аѣ асѣкѣнѣнда сѣнѣтеле дорѣнде прѣоѣдѣ шѣ кѣлѣгѣрѣѣ кѣ тѣлѣтѣ шѣнѣнѣндѣ шѣ вѣртѣте. Чѣл маѣ дѣстѣнт дѣнтрѣ ачѣнѣнѣѣа фѣѣ Аѣстрѣк, че сѣ кѣма алѣтѣнѣтрѣ Анаѣстѣсѣѣ, кареле тѣрѣсе аколо дѣмпрѣзѣнѣ кѣ шѣсѣе монѣчѣ. Дѣчѣле Стефан фѣче дѣндатѣ а се дѣпѣлѣда о тѣпѣстѣрѣ дѣн вѣнѣтеле С. Вѣнѣдѣнт, шѣ дѣкредѣнѣндѣдѣо ла ачѣѣ монѣчѣ, се дѣлѣпта а ста ѣмпрѣзѣнѣ кѣ еѣ; шѣ кѣ еперѣдѣа са, шѣ кѣ кѣвѣнѣтѣлѣ зѣнор еклѣсѣасѣасѣѣѣ аша зѣланѣдѣ нѣгѣѣ елѣмѣна де тог дѣн стѣтеле салѣ ѣдолѣтарѣа.

Тѣтѣ Ѣнгарѣа фѣкѣнѣндѣсѣ крестѣнѣ, Стефан вѣзѣ кѣ нѣ с'ар пѣтѣѣ консѣрѣва атаре фѣрѣ де пѣсторѣѣ: де зѣнде пѣнѣ де солѣчѣтѣдѣне, дѣнпѣрѣдѣ Цѣра ѣн 10. епѣскопѣте, врѣнд кѣ Стрѣголѣла сѣѣ фѣѣ мѣтронѣлѣѣ. Ѣн сѣкѣзн дѣл ашѣзѣѣ дѣн Колѣчѣа, шѣ воѣ кѣ Аѣстрѣа сѣѣ ѣѣ епѣскоп. Кѣ тѣте ачѣстѣа

vineshiiind sѣнѣгѣл Дѣче, кѣ тѣте елѣнѣдѣнѣлѣ ачѣле п'авѣаѣ пѣчѣ о аѣторѣтате фѣрѣ де вѣнѣпѣлѣчѣреа понѣтефѣчѣлѣѣ Роман, ла о 1000, патрѣ анѣ дѣнѣ мѣртеа тѣгѣпѣ сѣѣ, сѣнѣдѣ пѣ Аѣстрѣк ла Рома, на сѣѣ чѣрѣ дѣла Папа конѣфѣртѣреа епѣскопѣтелор, шѣ тогѣдеодатѣ шѣ коронѣ рѣдѣскѣ, кѣ кѣ ачѣстѣ дѣмпѣтѣтате сѣѣ пѣтѣѣ консѣлѣнѣ маѣ зѣнѣор ѣпера тарѣлор салѣ дѣсѣнѣне.

Аѣстрѣк, плѣкат ла Рома, кѣлѣторѣ зѣѣ шѣ пѣнѣте, кѣ чѣл маѣ фѣрѣнѣте дор де а ѣнѣорма понѣтефѣчѣле дѣсѣпѣре тѣте чѣле че фѣкѣѣсѣ Дѣчѣле, Домнѣл сѣѣ дѣн Ѣнгарѣа. Ма се арѣтѣ о дѣнпѣрѣѣѣзѣрѣре де тог сѣнѣдѣлѣе. Тот дѣн ачѣлашѣ ан Мѣшка Дѣчѣле Полѣонѣѣѣ, дѣнторѣкѣнѣдѣсѣ ла крѣдѣнѣдѣ дѣмпрѣзѣнѣ кѣ понѣрѣл, чѣреа дѣла Папа тог ачѣлѣнѣѣ лѣврѣрѣ каре лѣ чѣреа шѣ Стефан. Сѣлѣвѣстрѣ П. прѣнарѣѣ о коронѣ спрѣ а чѣнѣе фѣрѣнѣте лѣѣ Мѣшка, шѣ спрѣ а л салѣта рѣѣе, пѣнтрѣ прѣѣтарѣлѣ вѣзѣѣтѣдѣѣ каре лѣ фѣкѣѣсѣ рѣлѣѣѣнѣѣ шѣ Полѣонѣѣѣ. Кѣ о зѣ дѣнѣнѣте де чѣа дѣстѣнѣатѣ спрѣ а консѣмѣна коронѣ Полѣѣлор, Аѣстрѣк дѣнтрѣѣ ѣн Рома: шѣ понѣтефѣчѣлѣѣ се арѣтѣ кѣ зн вѣс дѣн понѣтеа зрѣѣтѣорѣѣѣ, зѣнде ѣ се пѣрѣѣ кѣ вѣде зн сол карѣѣѣ зѣѣсѣ: тѣжѣ ва вѣнѣѣ ла тѣне зн авлѣгат дѣла наѣѣѣнеа зѣнѣгѣрѣскѣ, каре те ва рѣгѣ сѣѣ воѣнѣтѣѣ кѣ аѣторѣтатеа та а орѣна кѣ коронѣ рѣдѣскѣ дѣчѣле сѣѣ; кѣнѣд о вор чѣре ачѣста тѣрѣѣгѣле лѣѣ, дѣѣѣ коронѣ каре о дѣнѣ прѣнарѣѣтѣ пѣнтрѣ Полѣѣѣ. (Ant. Bonfinii Rerum Ungaricarum Decades, pag. 136.)

Дѣнѣнѣда се прѣсѣнтѣ Аѣстрѣк, шѣ фѣѣнд дѣнтрѣдѣѣсѣ кѣнѣ ера дѣтѣна, дѣн консѣѣторѣѣѣ, сѣнѣне дѣн сѣкѣрт чѣеа че Стефан фѣкѣѣсѣ дѣн Ѣнгарѣа дѣн фолосѣл рѣлѣѣѣнѣѣ кѣтолѣчѣ, шѣ а понѣрѣлор, фѣче кѣносѣкѣте вѣсѣрѣчѣле рѣдѣкатѣ де ел, пѣѣ ла зрѣтѣ черѣ коронѣ рѣдѣскѣ. Сѣнѣзѣлѣ карѣнѣарѣлор дѣнѣѣче асѣкѣлѣтѣ кѣ чѣа маѣ тарѣ пѣлѣчѣре атарѣ лѣврѣрѣѣ, жѣдѣкѣѣ ѣнѣзнѣаѣѣ а фѣѣ дѣмѣнѣ де коронѣ чѣл прѣнѣчѣне пѣѣсѣм, ма рѣгѣѣ понѣтефѣчѣле а апрова кѣ аѣторѣтатеа са сѣвпрѣтѣ тѣте чѣле че фѣкѣѣсѣ ачѣлашѣ, шѣ спрѣ аѣаѣѣѣреа дѣннѣѣтѣдѣѣ аѣѣ конѣчѣде дрѣнтѣлѣ на сѣѣѣ тѣрѣгѣ дѣнѣнѣте кѣ зрѣчѣа, дѣн солѣмѣнѣѣтѣ дѣлѣ мѣнѣстерѣлѣлѣ сѣѣ рѣѣсѣкѣ, на зѣнѣѣ лѣгат аносѣтолѣк. Ел, Папа, лѣзѣдѣѣ пѣ Стефан прѣѣлѣлѣт, тѣзѣѣшѣнѣдѣѣ де тог вѣнѣле че фѣкѣѣсѣ, шѣ, консѣмѣнѣдѣ авлѣгатѣлѣлѣ лѣѣ коронѣ, зѣсѣ кѣ воѣсѣ ѣо трѣѣнѣте дѣнтрѣ сѣмѣнѣ де рѣкѣнѣошѣнѣнѣдѣѣ шѣ де амѣоре. Дѣнпѣрѣзѣнѣ дѣнѣсѣ кѣ кѣрѣнѣѣ трѣтѣѣсѣѣѣ шѣ о карѣ дѣн каре зѣчѣа: „Лѣгѣадѣѣѣ вѣсѣтрѣ, шѣ маѣ алѣс амѣатѣ, сѣнѣлѣ нѣсѣтрѣ фратѣ Аѣстрѣк епѣскопѣл Колѣчѣѣ, аѣ дѣнпѣлѣт де вѣкѣрѣѣѣ ѣнѣма нѣсѣтрѣ, шѣ шѣѣѣ дѣнѣнѣт

micisnea лор кь атжт маї виїор, фииндкь ної, авжнд семое дела Dzeї, фервинте аментам сосїреа лор дела о пацїзне каре не ера маї некъноскътъ. Ферїче солїе! каре фиинд превенїтъ де зп пвчїї череск, шї дндрентатъ де министерїа дндорїлор фъ копкълъ дела Dzeї днаїнте де че ам фї ажвн ної а о аскълтаре. Пре адевър, ачеста нъ е печї дела чел че вре печї дела чеа че кьре, ма дела Dzeї, кареле фаче месерере, шї кареле кзм зїче Данїа. скїмъ тїмпї шї анії, стръфортъ, шї ставеште ретпеле, аратъ лъкръїе профънде шї дндронате дндтръптъперек, неитркъ лъмїна е кь ел, ачеа лъмїнъ че лъмїнезъ не тот омъа че вїне дн лъме. Інаїнте де тоте тълдътїм лъї Dzeї Тагъа Домнълї постръ Жесъ Крестъ кареле дн зїзеле постре а афлат зп Davїd дн фїїа лъї Geїca, зп ом дъпъ іїма са, шї лъмїндъа кь черескъ лъмїнъ, лъа редїкат спре наштереа понорълї сеї Ісраїа ділента пацїзне а Ънгърілор. Лъдът дерентачеа пїгатеа востръ кьтръ Dzeї, шї респентъа востръ кьтръ катедра апостолїкъ, дн зршъ трївзътїм енкомїеле девъте марей лїбералїтѣї, кь каре прїо мїжлочїреа кьрдїлор шї а солїлор вострї адї дндїнат сжнтълї Петръ, Прїнчїпелї Апостолїлор, ретпъа, шї пацїзнеа а кьреїа сжнтелї канъа, прекът тог че е ал востръ нелжнд афаръ дневнї персона востръ. Аут мїнънат каре аратъ де сїне ачеа че вої чередї дела ної а деїара. Нъ зїчем нїтїк маї тълт: неитркъ нъ е де лїусъ а лъда чел че е лъдгар де фанте, шї де дневнї Dzeї.

Дрентче, тог че адї черът, тїгъаа де реце, мїтрополїе де Стрїгонїѣ, шї епїскопателе челеалте, кь асторїгатеа Зелълї атогпѣїнте, шї а ферїчїїлор апостолї Петръ шї Павъ, ної авжнд семне шї поръпкъ дела Домнъа, дїн тоте іїма ве акордът кь вїнекължнгареа СС. Апостолї, шї а постре. Ретпъа, кареле тнїфїченъа востръ лъа інїнат С. Петръ, персона востръ пацїзнеа знгърескъ пресїнте шї фїїторїъ, реченет сжнт протенчїнеа сжнтей весеречї Романе, шї-а дндредїндът гъверълї шї домнїей пръдїндеї востре, шї свчесорїлор вострї челор леїзїдї. Ачештїа кжд вор фї аленї не леце, вор фї дїнъдї а да шї еї ноѣ шї зршъторїлор пострї прїн сїне аз прїн солїї, девътл респент шї оведїїндъ, а се арета свїзшї весерїчей романе каре консїдеръ сжншїї сеї нъ ка первї ма ка фїї; а персевера дн кредїнда католикъ, шї а се адопера а о пропъгаре.“ (Acta Sanct.

2. Septembris. Vita Stepfani Dissert. proem N. 185, 186, 187.

Астрїк лъсъ Рома нъртжнд кь сїне предїока коронъ, шї ажнжнд апроне де Стрїгонїѣ фъ інтїмпнат де Дъчеле, де епїскопї кь клеръа шї кь мампацїї. Стефан лъсъ допъа дїн партеа понтефїчелъї кь чеа маї маре венерадїсне, шї дъпъче аднъ зп конгрес фъ кь вкърїъ зїверсалъ салъат, шї дндкоронат реце. Шї дїн ачеа оръ прїнчїпї Ънгъріей інчетаръ де а фї Дъчї, Стефан фъ прїмъа Реце, шї кь атжта вїртъте, днджт дънъ мортетерїтъ опореа алтарїелор, Шї пацїзнеа знгърескъ дїнъ тогдешна дн атжтъ венерадїсне корона каре чїнсе канъа прїмъалї шї сжнтълї сеї Реце, кжт нъ авеа ла нечїо сокотелъ не прїнчїпї сеї інаїнте де че ар фї фост дндкоронацїї. Шї дн твъзърїле полїтїче чел дїнжїї къѣет ера а венї дн посесїсна короней, крезжнд кь ва фї рекъноскът Реце де тоте партїтеле чел че с'ар фї нътът дндкоронаре.

Сїнв історїчїї кь не ла 1305 Огоне, вржнд а дожднї ретпъа, ка съ нъ рълескъ нїмече корона нечї дндтрън тїп, о-а дндкїе дндтр'о лъдїдъ, шї с-а дндкрезът зншї прекредїнчїос шерїїгор ал сеї кь поръпкъ ка съ нъ дескопере нїменшї чеаа че ар фї асжвн дндтр'дуса. Кънд ераї тодї кълъторїнд, лъдїда, ршнїндъксе кърда кь каре ера легатъ, кълъ жос, фъръ ка съ ваце де самъ шервъл, шї нъта сера а обсерват кь а пердът'о дънъ о кълъторїъ де 20 де мїлърї вене Свїърат несте месър се дндтръїї індерет, шї дн чеалалтъ зї афлъ тесавръл пердът дн тезъа дршнълї, шї аша-л нъгъ консемна лъї Огоне.

Корона С. Стефан, нътїтъ аша дела прїмъа Реце кареле о чїнсе, не ла тезъа секълълї ал 15. фъ де Елїсавета вѣдъа Імператълї Алберт, кь дндшелъчїне сжнтрасъ, шї стрънъсъ дїнпрънъ кь фїїа сеї Мадїслъа Постътъл, кареле жа де чїнчї лънї ера дндкоронат Реце де Ънгарїа, кьстодїей Дндператълї Федерїк кареле о дїнъ ла сїне маї 25 ані. Менїтъ неитръ реїї Ънгъріей, еа фъ тогдешна целосїнїте кьстодїтъ дн прїма ла Бъда, апої ін Мосонїѣ, знде Дндперадїї Австрїей аз да-тїпъ а се дндкоронаре ка Рецї аї пацїснеї знгарентї. (Bezi Gazette Uffiziale di Milano N. 280, a. 1853.)

Ачестъ дѣдъчере історїкъ мї се везъ фортетересанте, неитръ ачеа о ам шї традъс дн градїа ленторїлор Gazeteї Трансїлване. Картеа понтефїчелъї е докзмент нъвлїк, каре аратъ дрептърїе короней знгърештї, шї мардїнїе ачело-

раші; ва афла лепторя, къ дн тотъ картае понтефичеле ворвеште тот пзма де пацѣвнеа знгзрѣскъ. Маѣ дитѣиъ зиче къ ашпента солиъ дела о пацѣвне каре-і ера маѣ цекъноскътъ; апоі къ не Стефан ла редікат Dzeš спре паштереа ділентеї пацѣвне а Знгзрілор; маѣ ла вале ляздъ не Стефан центръкъ і а дикінат ретнѣл ші пацѣвнеа ал кърві кап есте; маѣ диколо речене сѣнт протепчѣвне ретнѣл, персѣна рецелѣї, пацѣвнеа знгзрѣскъ пресѣнте ші фзгъръ; ші не ачѣста о інкреде гзвернѣлѣ ші dominѣлѣлѣ лѣї Стефан, ші свчесорілор лѣї.

Нѣ ворвеште Понтефичеле дн тотъ картае де нічі о пацѣвне афаръ де чеа знгзрѣскъ, ші е лѣкръ де інесепнат къ пѣї дѣ лѣї Стефан ші свчесорілор сѣї печї зп дрепт престе алте пацѣвнѣ афаръ де чеа знгзрѣскъ. Есте дѣсъ дѣведерат къ дрептѣрїле корѣнеї знгзрештї, ші прїи зрмаре ші але ретнѣлѣ знгзреск, дѣтетеїат не ачѣстъ корѣпъ, нѣ пот фї маѣ мѣлте печї маѣ марї декѣт сѣнт ачеле че те діеде Понтефичеле дїмпрезнѣ къ корѣна; печї се пот дѣтїнде маѣ де парте, адекъ престе алте пацѣвнѣ, декѣт престе пацѣвнеа знгзрѣскъ пресѣнте ші фзгъръ, кѣм зиче дѣсѣшї картае фзндацїзнале. Де знде зрмѣзъ къ, пацѣвнїле асѣпра кърора шї-аѣ аротат дрепт знгзрїї п'аѣ фост сѣнѣсе печї одатъ пацѣвнѣї знгзрештї дн пѣтереа дрептѣрїлор корѣнеї кѣм кред знгзрїї, чї сѣѣ де воїа лор, каре аѣ воїг а се сѣнѣне; сѣѣ дн пѣтереа артелор, каре дѣсъ нѣ даѣ печї зп дрепт знеї пацѣвнѣї престе алта.

Тот аша се фереште Понтефичеле де а пѣмі не алте пацѣвнѣ, ші знде дѣтѣреште мітрополїа де Стрїгонїѣ, ші епїскопателе: нѣ сѣнѣне не печїзна Стрїгонїѣлѣ, ші алтор епїскопї знгзрештї: тоѣте епїскопателе ачесте къ мітрополїѣ къ тот сѣнт дѣпъ оріцїнеа лор есклѣсїве але пацѣвнѣї знгзрештї, каре токма центръ ачѣеа с'аѣ пѣміт къ пѣме колептїв „Ecclesia hungarica“ пѣнѣ in zїoa de азї. Дечї, дакъ пацѣвнеа знгзрѣскъ нѣ-шї пѣте ароза дн пѣтереа корѣнеї печї дрептѣрї де сѣвдїтелѣ політїкъ престе алте пацѣвнѣ, къ атѣт маѣ пѣдїи шї вор пѣтѣ ароза епїскопїї шї мітрополїдїї знгзрештї дн пѣтереа релѣцїзнеї католїче дрептѣрї де сѣпретадїѣ іерарчїкъ престе епїскопїї шї вѣсерїчеле алтор пацѣвнѣ. Сѣвдїтелеа ачѣста рѣшїпѣсъ а фост дѣтетеїатъ пзма не амвїдїзнеа епїскопїлор шї мітрополїдїлор знгзрештї, ші не зшзрегатеа епїскопїлор челорамате пацѣвнѣ,

къ каре тотдеазна аѣ фост дѣмпрезнате пѣї зміліреа, шї стѣпедетатеа естор пацѣвнѣ дѣсепнѣ.
Е. Ъ.

НЕОЛОЦИСМЪЛ

Кѣ тоѣте къ ла челе че с'аѣ зїс in артїкѣлїї пѣвѣлїкадї асѣпра ачестѣї оїепт. п'ар фї де а се адазѣре, дїи партене, нічі зп кѣвѣнт маѣ мѣлтъ; не лѣзм тотѣшї шї пої воїѣ де а дѣчерка о аналісе маѣ деапрѣне а зпор пѣнте, каре, де шї кредем къ дестѣл де кіар, тотѣшї пѣмаї кѣт се атїнсеръ in артїкѣлїї де пѣн' акѣм. Ачѣстъ аналісе, прѣкѣм шї алте вѣгърї де сѣтѣ, ле vom фаче маѣ алес центръ ачѣї тїнерї, карїї къ кѣт сѣнт маѣ апрїншї де дорѣл шї амѣреа штїїндеї, шї десволатѣреї лїмѣвѣї, къ атѣт маѣ зшїор пот сѣ адѣвече дн знеде рѣтѣчїрї, ла есемпѣлѣ алтора,

I.

Нѣ есте лїмѣвъ маѣ авѣтъ дн форме де кѣт лїмѣва ром.; къ нѣ есте ідѣѣ, нічі кіар модѣлѣдїзне де ідѣѣ атѣт де фїпѣ, кѣреї сѣ нѣ-ї презенте лїмѣва пѣстрѣ о формѣ пропрїѣ есклѣсїѣв. Інтрадѣвѣр мерїтѣ сѣздіс профзнд маѣ алес формеле сѣвстѣнтївѣлор: каре формѣ де знде се траѣе, шї дїнтре тоѣте, че ідѣѣ репресентѣ? Жѣпнѣ, жѣпнїме, жѣпнедѣ; тѣрїѣ, тѣрїїме, тѣрїедѣ, тѣрїїре: вѣпнїме, вѣпнедѣ, вѣпнѣтате; інкїи, інкїїнат, інкїїнѣшѣнт, інкїїнаре, інкїїнѣчїзне; сѣнт атѣте форме атѣте ідѣї; прѣкѣм дѣделѣдѣре, дѣделес, дѣделенѣчїзне нѣ еспрем тот ачѣеашї ідѣѣ; шї алте о мїїе. Тоѣте ачесте вѣдеск вїоїмеа шї фекзндїтатеа пѣтереї жѣдекѣтѣрїе а ромѣнѣлѣї, шї „*vim ac potestatem linguae*“. Нічі зна дїи сѣворїле лїмѣвѣї ром. нѣ се пѣт глорїа къ асѣмїне варїетате де форме. Ачест мїнѣнат прївїлѣцїѣ ал лїмѣвѣї пѣстрѣ е докзментѣл аѣрїїмеї ідеїлор попорѣлѣї че о ворвеште; араѣт о лїмѣвъ адаптѣ шї ла штїїнделе челе маѣ авѣтрѣсе; о лїмѣвъ фачерѣ че стѣ дн сѣрвїдїѣлѣ тѣестрѣлѣї спре а дїснѣне къ дѣнса дѣпъ пѣлчере. Фїреар лїмѣва пѣстрѣ асѣмїне авѣтѣ шї дн матерїѣ прѣкѣм есте in форме, атѣнчї кѣлѣѣра еї пѣте ар фї інкїїаѣт. Інсѣ, вїне сѣ інесепнѣм, къ кѣт есте маѣ інвїдѣнд тѣсазрѣл формелор лїмѣвѣї пѣстрѣ, къ атѣт есте маѣ зшїор а фаче авѣс къ дѣнселѣ; къ атѣт дар пѣтем шї се кѣде а фї маѣ лѣѣторї а мїнте шї маѣ алегѣторї дн адоперѣреа лор.

Нъ есте дрепт а се цинé нѣмаї де о формѣ
кънд авем маї мѣлте де зна ши ачееашї джсет-
паре: дн ачестѣ днѣшнларе се алене чеа маї
кзпосквѣтѣ ши тотдеодатѣ маї атѣсвратѣ лецїлор
лїмбеї. Де алтѣ парте, нъ се каде нечї декзм а
адопера не апѣкате фърѣ нїчї о а лецере, веркаре
формѣ дн каре се аратѣ с. се ноте арѣта ачееашї
їдѣѣ: о асемїне жрмаре ар джсетна а несокотї
лецїле фржтседеї лїмбеї ромѣне.

Ачеїа че се цин торцїнї нѣмаї де о формѣ
їн каре се аратѣ кзвїнтеле знїї фамїлїї де ворѣе,
неконсеїдерѣнд челедалте: с. е. се цин нѣмаї де
фѣкѣт, нѣскѣт, днцелес, зїтѣндѣшї де фант,
пат, днцелент, нъ нї се пар нїчї де кзм маї
нѣцїн зїлатералї декзм ачеїа карїї тóтѣ лїмба
ар врѣ сѣ о редѣкѣ ла діалентѣл че се ворѣеште
дн сатѣл лор. Тот че есте рѣчїзпавер їн веркаре
діалент ал лїмбеї нóстре (дакѣ аре кзїва ши еа
діаленте), тоге формеле еї челе кз нѣтїнцѣ аѣ
дрепт де а зовѣрѣе ла кзлївареа еї: нѣмаї аша
вом ажнїде сѣ авем о лїмбѣ комѣнѣ каре сѣ нѣ
фїѣ нечї вѣккнїнѣнкѣ с. орѣзанѣ, нечї вѣлѣданѣ
с. мацедонїанѣ, нечї ардеїанѣ, нечї молдовѣнкѣ
с. вѣкзрештїанѣ, чї сѣ фїѣ адевѣратѣ лїмбѣ да-
вороманѣ. Ам зїс кѣ тóте формеле лїмбеї, вїнѣ
де орѣнде, ор дїн че парте а ромѣнїмеї, ор дїн че
парте а етїмологїеї лїмбеї, аѣ дрепт де а кон-
кѣрѣе ла онѣл кзлївѣрїї еї: ам врѣт адекѣ сѣ
зїчет кѣ тóге аѣ дрепт де а се пресентаре ла
конкѣрс, ма нечї декзм н'ам врѣт сѣ зїчет кѣ
тóте фърѣ нечї о а лецере ар авѣ дрепт де а їнтра
дн сїнѣл лїмбеї ром., кѣ атѣт маї нѣцїн, кѣ тóте
їн тóте їнтїмалѣрїле ар авѣ дрепт асемїне де а фї
адоперате. Нечї де кзм. О асемїне жрмаре ар
верема лецїле фржтседеї лїмбеї ром.

Че есте де фѣкѣт? Ам зїс: а а лецере формеле
челе маї вале, а ле а лека, нъ дн тот локѣл ши
тотдеазна чї нѣмаї аколо знде ле свѣере лецїле
фїлософїеї че ставерек адевѣрѣл, ши фржтседа
лїмбеї нóстре. Нѣмаї кѣ о асемїне жрмаре нъ не
вом фаче демїї де а нї се нѣне днїнїте конселїл
чел дѣ маїнѣре знїї фете, кзм арѣ сѣ жрмезе ма-
нїереле челе повїле але алтеї фегѣ фржтсóсе: ел ъ
комжїдѣ сѣ о їмїтезе їнтрѣ тóте челе вѣне ши
плѣкѣте, ма сѣ нъ черче кїар ши а егрївїта ши а
свзїнї кѣ еа: „Ce n'est point du tout, la prendre

par modèle Ma Soeur, que de tousser et de crachier comme elle“; ної н'авем де а фаче ачї кѣ
фетеле фржтсóсе, чї дїн формеле челе мѣлте че
фак непрецїзїтѣ тесазр ал лїмбеї нóстре, челе маї
фржтсóсе сѣ ле а лецет, челе маї романе; ши де
брѣче че кїар ши фржтсóсѣл, нефїїнд ла локѣл сѣѣ,
нóте сѣ арете жрїт, сѣ черкѣт ши локѣл знде
сѣ ле адоперѣт, кѣте одатѣ кїар ши тїмнѣл.

Їн жрмѣторїкѣ артїклѣ вом адѣче жн есемїлѣ.

ЛОГРОГРІФЪРІ.

I.

Сзїт о матерїе, шарфѣ тѣрчєаскѣ
Ла желц, перделе, сѣпнодовеаскѣ.
Дар апої фрате, кѣ партеа'нѣгѣа
Din mine'n dob, de mїї тѣїе,
Попорѣл лѣмеї, пропїтї ши кѣ мїнте
Мѣ аѣ не mine de-a лор пѣрїпте,
Еар de'mї нѣї капѣл лѣнгѣ кодїцѣ,
Мѣ фак дндатѣ о Кѣккнїцѣ
Нѣ рѣде фрате, кѣчї ачеа коадѣ
De'ї анінї трѣнѣл рѣмас ла поадѣ;
Есте знєалта, че мѣлцї дн лѣме
О нѣн адеце нестрє-а лор нѣме;
Кѣчї еа аскѣнде нѣ нѣмаї фадѣ
Дар ши метеахна — ка апа раца.

II.

Трѣнѣл тот се змѣлѣ'нїтїне
Фър' де кап тодї м'ор дескїде.
Еар кѣ коада шѣзїї не mine,
Кѣнд не кал врѣї а денрїнде.

III.

Капѣ'н треї скїде е о шѣнкаре
А'атор, проскрїпїї, грозавѣ таре,
Кѣчї de'ї ловеште
Офтѣ'ї нѣлеште.

Коада кѣ доѣ, de-o штїї, еа зѣварѣ
Не деал не вале, дес се погоарѣ.
Мїжлокѣл, фрате нѣмї'л маї зїче
Ка нѣ офтїга сѣ те апѣче.
De'ї таї кодїца е о мїраре
Кѣнд отѣл фаче о! позпѣ таре,
Еар тотѣл есте, жн тѣрг дн царѣ
Шї жїдовїмеа дн днпресоарѣ. К. М.